



III. Krajobrazy Polski

2. Krajobrazy przyrodnicze

Krajobrazy przyrodnicze – podział

- **Krajobrazy przyrodnicze** podzielone są na dwie grupy:
 - **krajobrazy przyrodnicze zbliżone do pierwotnych** – zachowały się na trudno dostępnych obszarach:
 - Karpaty – fragmenty regla górnego,
 - Puszcza Białowieska;
 - **krajobrazy przyrodnicze seminaturalne (półnaturalne)** – ekosystemy, które nie zostały zaburzone dzięki racjonalnemu gospodarowaniu (obejmują lasy gospodarcze obejmujące zbiorowiska leśne pierwotnie występujące na danym terenie).



Krajobrazy przyrodnicze – podział

- Ze względu na rodzaj pokrycia terenu krajobrazy przyrodnicze dzielą się na:
 - krajobrazy wód powierzchniowych,
 - krajobrazy bagienno-łąkowe,
 - krajobrazy leśne,
 - krajobrazy murawowe,
 - krajobrazy górskie ponad górną granicą lasów.



Krajobrazy wód powierzchniowych

- W skład **krajobrazów wód powierzchniowych** wchodzi:
 - krajobrazy jeziorne,
 - krajobrazy rzeczne.



Krajobrazy jeziorne

- Charakterystycznymi cechami **krajobrazu jeziornego** są:
 - obszary rzeźby młodoglacjalnej północnej Polski (Kraina Wielkich Jezior Mazurskich),
 - wysoka jeziorność regionu,
 - występowanie jezior polodowcowych (morenowe i rynnowe) o dużej powierzchni i długości (Jezioro Śniardwy, Jezioro Mamry, Jezioro Tałty, Jezioro Niegocin),
 - wysokie i strome brzegi jezior rynnowych,
 - urozmaicona linia brzegowa porośnięta przez roślinność wilgotnolubną (olsy, trzcinowiska, szuwary i łąki),
 - występowanie w obrębie jezior morenowych licznych zatok, półwyspów i wysp,
 - liczne gatunki ptactwa wodnego (rezerwaty ornitologiczne, np. Jezioro Łuknajno – siedlisko łabędzia niemego),
 - otoczenie jezior porastają lasy iglaste,
 - region atrakcyjny pod względem turystycznym (ze względu na rozwój turystyki przekształcony antropogenicznie).



Krajobrazy rzeczne

- **Krajobrazy rzeczne** – obejmują naturalne odcinki dużych koryt rzecznych.
 - Występują na terenach systematycznie zalewanych wodami roztopowymi i powodziowymi.
 - W ich obrębie występują **łęgi** z drzewami liściastymi porastającymi doliny rzek (wierzby, topole, jesiony, wiązy i olsze).
- Krajobrazy rzeczne podzielone są na:
 - **systemy wód płynących** – naturalne koryta dużych rzek wraz z obszarami przez nie zalewanymi;
 - **wody przejściowe** – częściowo zasolone wody powierzchniowe w ujściach rzek do Bałtyku (lub jego części).



Krajobrazy bagienno-łąkowe

- W skład **krajobrazów bagienno-łąkowych** wchodzi:
 - krajobrazy łąk wilgotnych,
 - krajobrazy szuwarów i turzycowisk,
 - krajobrazy nadmorskich łąk słonolubnych,
 - krajobrazy torfowisk niskich,
 - krajobrazy torfowisk wysokich.



Krajobrazy bagienno-łąkowe – Biebrzański Park Narodowy

- Jednym z największych i najmniej przekształconych krajobrazów bagienno-łąkowych jest **Biebrzański Park Narodowy** o powierzchni 592,2 km².
- Utworzony on został w 1993 roku i jest obecnie największym powierzchniowo parkiem narodowym w naszym kraju.
- Obejmuje on nieuregulowane dotąd odcinki doliny rzeki **Biebrzy**.



Krajobrazy bagienno-łąkowe

- Do charakterystycznych cech krajobrazu bagienno-łąkowego należy zaliczyć:
 - fakt, że **tereny bagienne** zajmują znaczny odsetek powierzchni (np. około 40% w Biebrzańskim Parku Narodowym),
 - występowanie **lasów podmokłych (olsy, bagienne lasy mieszane)**,
 - występowanie typowych form rzeźbotwórczej działalności rzek: **meandry i starorzecza**,
 - obecność w ich obrębie **torfowisk niskich, turzycowisk i szuwarów oraz wilgotnych łąk**,
 - siedliska rzadkich **gatunków ptaków** (np. ponad 270 gatunków na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego) oraz **innych cennych gatunków zwierząt**, np. łosi (600 sztuk na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego),
 - bardzo niski stopień ingerencji człowieka w krajobraz naturalny.



Krajobrazy bagienno-łąkowe: krajobrazy nadmorskich łąk słonolubnych

- Mało zmienione **krajobrazy nadmorskich łąk słonolubnych** występują na nisko położonym i podmokłym rejonie wybrzeża Bałtyku i są porośnięte nadmorskimi łąkami, okresowo zalewanymi przez słonawe wody Bałtyku.
- Występują słonolubne gatunki roślin, tj. **halofity** – mlecznik nadmorski, świbka morska, aster solny i babka nadmorska.



Krajobrazy bagienno-łąkowe: krajobraz torfowisk wysokich

- **Krajobrazy torfowisk wysokich** – występują m.in. w najwyższych partiach **Karkonoszy** (na terenie **Karkonoskiego Parku Narodowego** tworzą jeden z największych europejskich kompleksów), gdzie niskie temperatury i wysokie opady umożliwiają dużą wilgotność podłoża oraz rozwój **mokradel** porośniętych przez gatunki **roślin kępkowo-dolinkowych** tj.: **wetnianeczka darniowa**, **turzyca bagienna**, **mech torfowiec**, **żurawina błotna** i **drobnolistna**.



Krajobrazy leśne

- **Krajobrazy leśne** podzielone są na:
 - krajobrazy borowe,
 - krajobrazy lasów liściastych,
 - krajobrazy lasów podmokłych.



Krajobrazy leśne – Puszcza Białowieska

- Najbardziej reprezentatywnym przykładem **krajobrazu leśnego** jest **Puszcza Białowieska**.
 - Puszcza Białowieska jest najstarszym polskim obszarem chronionej przyrody.
 - Na terenie puszczy utworzono w 1932 roku Białowieski Park Narodowy.
 - Jego obecna powierzchnia wynosi 105,2 km² (wyznaczona została także otulina parku o powierzchni 32,2 km²).
 - Ochronie ścisłej podlega dziś obszar o powierzchni 60,6 km².
 - W 1979 roku najcenniejszy fragment puszczy leżący w Polsce i na Białorusi został wpisany na **Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO**.



Krajobrazy leśne – Puszcza Białowieska

- Charakterystyczne cechy krajobrazu Puszczy Białowieskiej:
 - **transgraniczny kompleks leśny** o powierzchni 1500 km², z czego 625 km² znajduje się w Polsce, zaś pozostała część leży na Białorusi (część wschodnia zajmująca obszar 875 km² – tworzy **Park Narodowy “Białowieżskaja Puszcza”**),
 - **zróżnicowana struktura wiekowa i wysokościowa drzewostanu**,
 - drzewostan: świerki pospolite, sosny zwyczajne, olsze czarne, dęby szypułkowe, brzozy brodawkowate, brzozy omszone,
 - **niezmienione ekosystemy leśne zbliżone do pierwotnych**,
 - **bogactwo flory i fauny**,
 - symbolem Białowieskiego Parku Narodowego i całej Puszczy jest **żubr** (obecnie w puszczy po stronie polskiej żyje 770 żubrów).



Krajobrazy murawowe

- W skład **krajobrazów murawowych** wchodzi:
 - **krajobrazy naskalnych, sucholubnych i ciepłolubnych muraw** – obejmują obszary ciepłolubnych traw o udziale w krajobrazie co najmniej 30%, z mozaiką leśną, na terenie stoków o ekspozycji południowej z glebami rozwiniętymi na skałach wapiennych lub lessowych;
 - **krajobrazy muraw i napiaskowych wrzosowisk** – należą do nich duże skupiska suchych wrzosowisk i traw z niewielkimi kępami krzewów i drzew, porastających piaszczyste wydmy nadmorskie lub śródlądowe.



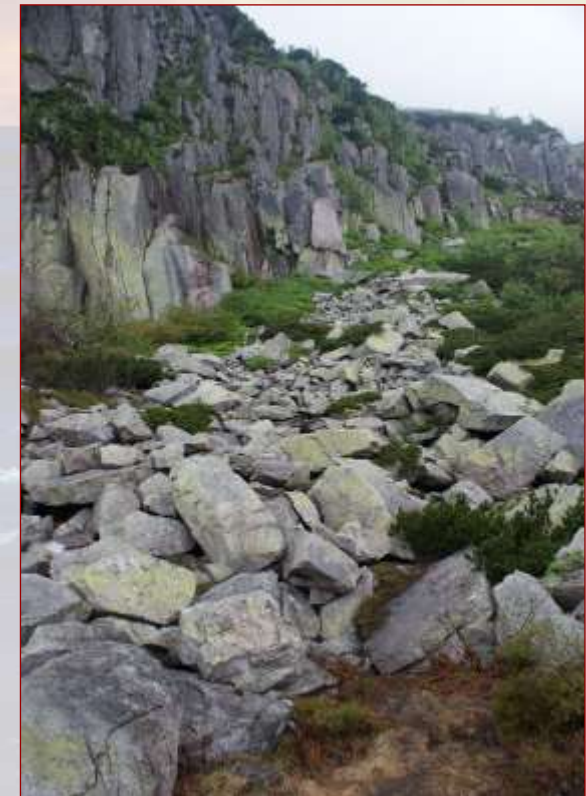
Krajobrazy górskie ponad górną granicą lasów

- W Polsce **krajobrazy górskie ponad górną granicą lasów** sięgające powyżej granicy piętra reglowego (leśnego) obserwować można w Sudetach i w Karpatach.
- Na terenie obu tych pasm możemy obserwować istnienie dwóch pięter powyżej regła górnego: **kosodrzewiny** i **hal**, a w Tatrach ponadto **piętro turniowe**.



Krajobrazy górskie ponad górną granicą lasów

- Krajobrazy górskie ponad górną granicą lasów dzielimy na:
 - krajobrazy kosodrzewiny,
 - krajobrazy wysokogórskich hal,
 - krajobrazy turni.



Krajobrazy kosodrzewiny

- Przykładem regionu w którym ukształtowały się **krajobrazy kosodrzewiny** są **Karkonosze**.
- Charakterystyczne cechy krajobrazu kosodrzewiny:
 - występuje **powyżej 1250 m n.p.m.** (w Tatrach leży 350 m wyżej) w subalpejskim piętrze klimatyczno-roślinnym,
 - porośnięte **kosodrzewiną** (skarłowaciałą sosną górską) oraz jarzębiną, wierzbą śląską i świerkiem pospolitym,
 - zajęte **zbirowiskami krzewinkowymi** (borówczyska bażynowe: borówka brusznica i czarna oraz bażyna obupłciowa),
 - występowanie **roślin endemicznych** (czeremcha skalna, brzoza karpacka i porzeczki skalne),
 - występowanie **reliktów z okresu zlodowaceń** (wierzba lapońska),
 - **zbirowiska ziół i traw** (miłosańska górską, tojad mocny i modrzyk górski),
 - występowanie **roślin kwiatowych** (zawilec narcyzowy, wawrzynek wilczętyko i naparstnica zwyczajna).



Krajobrazy wysokogórskich hal

- **Krajobrazy wysokogórskich hal** w Karkonoszach występują jedynie w szczytowych partiach najwyższych wzniesień (**piętro alpejskie**) – powyżej 1450 m n.p.m. (w Tatrach znajdują się powyżej 1800 m n.p.m.).
- Do charakterystycznych cech krajobrazu należy zaliczyć:
 - występowanie **roślinności halnej** (**niskie murawy**: mietlica skalna i kostrzewa niska),
 - występowanie **porostów**,
 - w najwyższych partiach górskich rośnie **paproć zmienka górska** – roślina znajduje się pod ścisłą ochroną.



Krajobrazy turni

- **Krajobrazy turni** występują jedynie **w najwyższych partiach Tatr**.
 - Znajdują się one powyżej wysokości 2250 m n.p.m.
 - Do charakterystycznych cech krajobrazu należy zaliczyć:
 - występowanie skalistych **grani, głazów i stożków piargowych**,
 - obecna jedynie **naskalna roślinność pionierska (mchy i porosty)** oraz **nieliczne rośliny kwiatowe**.



KONIEC



Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Rafał Bielecki i Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
– KOPIOWANIE ZABRONIONE –